

Sygn. akt II Ca 1336/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 06 czerwca 2013 roku

Sąd Okręgowy II Wydział Cywilny Odwoławczy w S.

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Violetta Osińska
Sędziowie:	SO Marzenna Ernest SO Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 06 czerwca 2013 roku w S.

sprawy z powództwa **M. Z.**

przeciwko (...) **Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionych przez powódkę i pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie

z dnia 20 sierpnia 2012 r., sygn. akt I C 1536/09

I. oddala obie apelacje;

II. odstępuje od obciążania powódki kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez pozwanego;

III. zasądza od pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz powódki M. Z. kwotę 73,80 zł (siedemdziesiąt trzy złote osiemdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym;

IV. przyznaje od Skarbu Państwa Sądowi Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie na rzecz radcy prawnego K. W. kwotę 1476 (jeden tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych tytułem wynagrodzenia za udzieloną powódce z urzędu pomoc prawną w postępowaniu apelacyjnym.

Uzasadnienie wyroku z dnia 6 czerwca 2013 r.:

Powódka M. Z. wywiodła przeciwko pozwanej (...) Sp. z o.o. w P. powództwo z żądaniem zapłaty kwoty 20 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem bezumownego korzystania przez 10 lat z części działek nr (...) położonych w T., której jest użytkownikiem, a na której jest posadowiony słup energetyczny

i przebiegają napowietrzne przewody energetyczne. Urządzenia te znacznie miały zmniejszać użyteczność działki użytkowanej przez powódkę, gdyż nie mogła ona jej w całości uprawiać, a nadto teren przylegający bezpośrednio do urządzeń nie mógł być mechanicznie przygotowywany do zasiewu.

Pozwana (...) Sp. z o.o. w P. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania, podnosząc zarzut braku legitymacji czynnej powódki, która nie jest właścicielem nieruchomości, lecz jedynie dożywnikiem i w związku z tym nie przysługują jej roszczenia określone w przepisach od art. 224 - 228 k.c. Dodatkowo wskazano, iż urządzenia infrastruktury nie znajdują się na działkach zajmowanych przez powódkę. W dalszej kolejności pozwana wskazała, iż w dniu 30 czerwca 2007 r. zawarta została umowa zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa, na mocy której (...) Sp. z o.o. stała się nabywcą elementów infrastruktury energetycznej, do której tytuł prawny posiadają powodowie. Z tego względu pozwana nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania powstałe w czasie gdy nie posiadała jeszcze tytułu prawnego do tychże urządzeń.

Wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie zasądził od pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. na rzecz powódki M. Z. kwotę 23 złote 27 groszy wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi w stosunku rocznym od dnia 26 marca 2009 r. do dnia zapłaty oddalając powództwo w pozostałym zakresie. jednocześnie odstąpiono od obciążania powódki kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

Rozstrzygnięcie powyższe Sąd I instancji oparł o następujące ustalenia faktyczne:

Na podstawie umowy przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 28 listopada 1989 r. oraz wniosku w niej zawartego, na rzecz powódki M. Z. i jej męża R. nowy właściciel nieruchomości C. A. ustanowił bezpłatną, dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie zamieszkiwania w połowie domu mieszkalnego i korzystania z budynków gospodarskich w zakresie niezbędnym do zaspokajania ich potrzeb osobistych oraz dożywotnie użytkowanie działki gruntu o pow. 30 arów w miejscu dowolnie przez strony oznaczonym. Na użytkowanej przez powódkę działce gruntu posadowiony jest słup infrastruktury elektroenergetycznej, wzniesiony w latach 70 - tych ubiegłego wieku.

Na działce tej powódka uprawia na własny użytek warzywa, a w tym ziemniaki, buraki, marchew i ogórki. Część działki przed siewem może być zaorana przy użyciu ciągnika; z uwagi jednak na stojący na działce słup pozwanej, teren wokół niego musi być obrabiany ręcznie.

W dniu 30 czerwca 2007 r. zawarta została umowa zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa, na mocy której (...) Sp. z o.o. stała się nabywcą elementów infrastruktury energetycznej m.in. posadowionej na działce użytkowanej przez powódkę. Zbywcą urządzeń była (...) S.A. w P..

Pismem z dnia 21 stycznia 2009 r. powódka wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 20.000 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie z jej nieruchomości przez okres ostatnich 10 lat.

Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim postanowieniem z dnia 20 grudnia 2010r. w sprawie I Ns 485/09 stwierdził, że (...) S.A. w P. z dniem 1 stycznia 2005 r. nabyła przez zasiedzenie służebność polegającą na prawie korzystania z części, stanowiącej własność uczestniczki C. A., nieruchomości położonej w T., gm. W. dla której prowadzona jest księga wieczystą Kw nr (...), tj. na prawie korzystania z pasa gruntu o szerokość 6 m powierzchni 186 m⁽²⁾ położonego na działce nr (...) zgodnie z projektem ustanowienia służebności znajdującym się na karcie 77 akt, stanowiącym integralną część wyroku, w zakresie niezbędnym do korzystania z posadowionych na tym gruncie elementów napowietrznej linii energetycznej WN (...) KV nr (...) oraz dokonywania ich kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwania awarii, a także wymiany elementów infrastruktury energetycznej.

Na działce nr (...) o pow. 5.000 m⁽²⁾, w obrębie ewidencyjnym T., gm. W. stanowiącej własność C. A., a będącej w użytkowaniu powódki, znajdują się urządzenia infrastruktury energetycznej w postaci słupa nr 25 i linii napowietrznej WN (...) Kv nr (...). Teren wyłączony z użytkowania wynosi 36 m⁽²⁾. Teren pod linią wysokiego napięcia wynosi 160

m⁽²⁾ i jest wykorzystywany zgodnie z przeznaczeniem. Sąd I instancji ustalił, iż wartość średniego wynagrodzenia za użytkowanie działki, na której posadowione są urządzenia infrastruktury energetycznej za okres od 30 marca 1999 r. do 30 marca 2009r. wynosi 110,64 zł. I tak za rok 1999r. - 10,16 zł, za rok 2000 - 11,45 zł, za rok 2001 - 12,12 zł, za rok 2002 - 11,36 zł, za rok 2003 - 9,84 zł, za rok 2004 - 10,19 zł, za rok 2005 - 9,56 zł, za rok 2006 - 7,62 zł, za rok 2007 - 10,15 zł, za rok 2008 - 15,38 zł, za rok 2009 do marca - 2,81 zł. Łączny czynsz za bezumowne korzystanie z terenu w powyższym okresie, po uwzględnieniu współczynnika korzystania z terenu na poziomie $k = 0,5$ wyniósł 65,48 zł. Wartość zmniejszenia wartości działki, na której posadowione są przedmiotowe urządzenia wynosi 2.027 zł.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy powództwo oparte o treść art. 305² § 1 k.c. uznał za zasadne w nieznacznej części.

Mimo, że Sąd I instancji podzielił wywód pozwanej, iż powódka korzysta z przedmiotowej działki na podstawie umowy dożywocia regulowanej przepisami art. 908 - 916 k.c., to biorąc pod uwagę charakter, zakres i przedmiot tegoż prawa nie odmówił mu ochrony analogicznej do ochrony własności. Z istotne dla oceny roszczeń powódki uznano dwie okoliczności.

Po pierwsze fakt, iż (...) Sp. z o.o. w P. stała się właścicielem infrastruktury energetycznej posadowionym m.in. na działce użytkowanej przez powódkę dopiero z dniem 30 czerwca 2007 r. na mocy umowy zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa z dotychczasowym właścicielem — (...) S.A. w P.. Fakt ten sprawił, że dla oceny zasadności żądania pozwu nie znalazł zastosowania przepis art. 55⁴ k.c., w myśl którego nabywca przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest odpowiedzialny solidarnie ze zbywcą za jego zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa lub gospodarstwa (zob. wyrok SN z 30.01.1997r., III CKN 28/96, OSNC 1997/5/65).

Druga istotna okoliczność to ta, że Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim postanowieniem z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie I Ns 485/09 stwierdził, że (...) S.A. w P. z dniem 1 stycznia 2005 r. nabyła przez zasiedzenie służebność polegającą na prawie korzystania z części nieruchomości opisanej pozwem w zakresie niezbędnym do korzystania z posadowionych na tym gruncie elementów napowietrznej linii energetycznej.

Oceniając wpływ tych okoliczności na zasadność roszczeń powódki Sąd Rejonowy uznał, iż pozwana nie może odpowiadać za roszczenia powódki powstałe przed dniem 30 czerwca 2007 r.; od daty przejścia przez pozwaną własność tychże urządzeń, jej korzystanie z nich oparte jest na prawie - w związku z zasiedzeniem wyżej opisanej służebności. Skoro zaś pozwana od 30 czerwca 2007 r. jest właścicielem w/w urządzeń, a jednocześnie korzysta z gruntu użytkowanego przez powódkę w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu, jako posiadacz zależy, to winna wynagrodzić dożywnikowi straty poniesione z tego tytułu. Zgodnie bowiem z przepisem art. 305² § 1 k.p.c. służebność przesyłu co do zasady ma charakter odpłatny. Skoro zaś Sąd stwierdzający zasiedzenie nie orzekł o odpłatności, należało dojść do przekonania, iż powódce przysługuje prawo do dochodzenia tejże odpłatności.

Ustalając wysokość należnego z tego tytułu powódce wynagrodzenia Sąd Rejonowy oparł się na pisemnej i ustnej opinii biegłej z zakresu szacowania nieruchomości B. K., uznając ją za wiarygodną, opracowaną zgodnie z treścią postanowienia Sądu i w sposób rzetelny. Rozumowanie biegłej oraz sposób wyciągnięcia wniosków końcowych zostały, w ocenie Sądu Rejonowego, prawidłowo i szczegółowo uzasadnione, a zarzuty podniesione w sprawie nie mogły stanowić podstaw dla obalenia wniosków biegłej.

Sąd Rejonowy dodał, iż biegła w drodze ustnej opinii uzupełniającej, w sposób wyraźny wskazała, podstawy, przyczyny i zastosowaną metodę wyceny. Przyjęta przez biegłą metoda szacowania — w ocenie Sądu Rejonowego — została dokonana w oparciu o obiektywne i porównywalne z niniejszym przypadkiem ceny i jako taka w pełni przekonuje, czyniąc wyciągnięte wnioski rzetelnie uzasadnionymi.

Zaznaczono, iż specyfika oceny dowodu z opinii biegłego wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego

myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Odwołanie się przez Sąd do tych kryteriów oceny stanowi więc wystarczające i należyte uzasadnienia przyczyn uznania opinii biegłego za przekonującą.

Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy na podstawie opinii biegłego ustalił, że należne powódce wynagrodzenie liczone od 1 lipca 2007 r. do 31 marca 2009 r. wyraża się kwotą 23,27 zł, a tym za rok 2007 za 6 miesięcy - 5,08 zł (10,15 zł/12 x 6), za rok 2008r. - 15,38 zł i za rok 2,81 zł.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. W szczególności oddaleniu podlegało także żądanie dotyczące odszkodowania odpowiadającego zmniejszeniu wartości użytkowanej działki w związku z posadowieniem tam urządzeń infrastruktury energetycznej. Jak wynika z istoty prawa dożywocia prawo to jest niezbywalne; trudno zatem wywodzić w przypadku powódki o słuszności roszczenia o odszkodowanie za zmniejszenie wartości gruntu. Co istotne powódka nie tylko nie może prawa tego zbyć, ale co więcej z chwilą jego nabycia przedmiotowe urządzenia już tam stały. Powódka nie poniosła żadnej szkody, a na pewno takiej nie wykazała.

Biorąc pod uwagę charakter sprawy oraz sytuację materialną i zdrowotną powódki, która legła u podstaw zwolnienia jej od kosztów sądowych, Sąd Rejonowy na zasadzie słuszności (art. 102 k.p.c.) odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

Powódka zaskarżyła powyższy wyrok w całości zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego a mianowicie art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo iż istnieją przesłanki do jego zastosowania oraz naruszenie przepisów prawa procesowego a mianowicie przepisu art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku powódki o wyznaczenie kolejnego biegłego, mimo iż istniały przesłanki do jego wyznaczenia. Powódka zażądała zmiany zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na jej rzecz kwoty 20.000 zł. tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki rolnej, na której

posadowione są urządzenia infrastruktury energetycznej, należące do pozwanego oraz kosztów zastępstwa procesowego które w jakiegokolwiek części nie zostały uiszczone, ewentualnie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelacji podano, iż ustalenia i wnioski zawarte w opinii sporządzonej przez biegłą są oderwane od powszechnych zasad współżycia społecznego. Ustalenie średniego wynagrodzenia za użytkowanie działki, na której posadowione są urządzenia infrastruktury energetycznej za ostatnie 10 lat w kwocie 65 zł, jest rażąco niskie i niewspółmierne do ograniczeń, które ponosi powódka w związku z lokalizacją tych urządzeń na nieruchomości. Kwota ta nie jest prawidłowym odzwierciedleniem sytuacji faktycznej i ewidentnie sprzeciwia się doświadczeniu życiowemu. Nie odnosi się to jednak tylko i wyłącznie do ograniczenia możliwości użytkowania terenu (do czego odnosi się biegła w opinii), ale do samego faktu posadowienia infrastruktury na jej terenie. Naruszenie zasad współżycia społecznego wynika nie tylko z używanych przez biegłą „metod szacowania” ale również z błędnych założeń, które przyjęła w sporządzonej opinii.

Biegła zgodnie z postanowieniem Sądu, miała za zadanie ustalić wartość średniego wynagrodzenia za użytkowanie działki, na której posadowione są urządzenia infrastruktury energetycznej. W dalszej części miała ustalić czy w związku z powyższymi urządzeniami zmniejsza się wartość działki i w jakiej wysokości. Biegła przystępując do sporządzania opinii założyła z góry, iż pas o ograniczonym użytkowaniu wynosi 196m², z tego teren całkowicie wyłączony z powodu posadowienia słupa wynosi 36m². Teren pod linią napowietrzną był wykorzystywany przez użytkownika zgodnie z przeznaczeniem więc teoretycznie — za wyjątkiem 36m² działki, można pozostały obszar wykorzystywać zgodnie z przeznaczeniem (str. 8 opinii). Po pierwsze, biegła nie zwróciła uwagi, iż to korzystanie z działki — w związku z posadowieniem słupa — było znacznie utrudnione. Po drugie, powódka ze względu na słup, na dużej części działki nie mogła korzystać z urządzeń, które ułatwiałby jej uprawę ziemi. Biegła powyższego nie uwzględniła. Stanowi to istotną ingerencję w postanowienie Sądu. Postanowienie Sądu odnosiło się do średniego wynagrodzenia z tytułu użytkowania działki, na której posadowione są urządzenia infrastruktury a nie z tytułu ograniczenia (czy stopnia ograniczenia) użytkowanego gruntu. Biegła powinna wziąć pod uwagę sam fakt posadowienia infrastruktury, co samo w sobie drastycznie obniża wartość nieruchomości. Dopiero w dalszej części biegła mogłaby ocenić czy i jaką powoduje to szkodę w majątku powódki - co mogłoby stanowić podstawę do ustalenia odszkodowania za

ograniczenie w wykorzystaniu tego terenu. Takie rozumienie postanowienia Sądu jest zgodne z jego rzeczywistym sformułowaniem oraz prezentowaną linią orzecniczą. W podobnej bowiem sytuacji, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, zaprezentowanym w wyroku z dnia 8 września 1988 r. (III CZP 76/88) wynagrodzenie należy się za ustanowienie drogi koniecznej, chociażby nie wynikała stąd żadna szkoda majątkowa.

Powódka podnosi ponadto, iż niniejsza opinia została sporządzona w oparciu o niezgodny z prawem dokument – Krajowy Standard Wyceny Specjalistycznej (...) „Wycena służebności przesyłu i określanie kwoty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przy inwestycjach liniowych”. Niniejszy standard budzi wiele sporów w środowisku rzeczoznawców i zarzuca mu się wiele nieprawidłowości. Powódki przytoczyła wyrażane opinie i dodała, iż oparcie się przez biegłą na standardzie kontrowersyjnym i budzącym w środowisku rzeczoznawców liczne spory, budzi również uzasadnione wątpliwości u powódki. Wyliczenia dokonane przez biegłą opierają się na „suchych” wzorach, które niestety nie odzwierciedlają stanu faktycznego. Zarzutom powódki nie jest samo korzystanie przez biegłą z (...), ale oparcie się biegłej tylko i wyłącznie na obliczeniach wskazywanych przez ten dokument. Na rozprawie dnia 06.08.2012r. biegła wskazuje jednak, iż alternatywą było posłużenie się IV Notą Interpretacyjną. Bez względu jednak z jakiej „metody” skorzystałaby biegła - opiera się ona w swojej pracy wyłącznie na ścisłych wyliczeniach. Nie odwołuje się w swojej opinii do zasad współżycia, nie bierze pod uwagę różnorodności oraz odrębności zaistniałych sytuacji faktycznych.

W świetle powyższego, opinia innego biegłego mogłaby potwierdzić bądź wykluczyć wysoko wątpliwe ustalenia i wnioski przedstawione przez Panią B. K.. Podnoszone zarzuty w sposób ewidentny budzą wątpliwości co do prawidłowości i racjonalności sporządzonej przez nią opinii. Nie sposób zgodzić się ustaleniami i kwotami wyliczonymi przez biegłą. Tym samym oparcie Sądu tylko i wyłącznie na „wyliczeniach” opinii budzi uzasadniony sprzeciw powódki. Jak sam Sąd w uzasadnieniu wskazuje - nie może poczynić ustaleń sprzecznych z opinią biegłego, jeżeli jest ona prawidłowa i jeżeli odmienne ustalenia nie mają oparcia w pozostałym materiale dowodowym. W niniejszym stanie faktycznym, ustalenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości na poziomie 65 zł za okres 10 lat budzi uzasadnioną wątpliwość i zastrzeżenia, już tylko w oparciu o zasady współżycia społecznego.

Wyrok Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 20 sierpnia 2012 r. zaskarżył w części uwzględniającej powództwo pozwany.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 305¹ kc w zw. z art. 292 kc poprzez ich błędną wykładnię polegającą na wadliwym uznaniu, iż co do zasady istotą służebności przesyłu jest jej odpłatność i w konsekwencji bezzasadnym przyjęciu, iż nabyta przez zasiedzenie służebność w treści odpowiadająca służebności przesyłu - obciążająca nieruchomość powódki ma charakter odpłatny, co skutkowało przyznaniem powódce od pozwanej wynagrodzenia w kwocie 23,27 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi w stosunku rocznym od dnia 26 marca 2009 r. do dnia zapłaty
2. naruszenie przepisów prawa procesowego mającego istotny wpływ na wynik sprawy,
 - a. tj. przepisu art. 365 § 1 kpc poprzez jego niezastosowanie wyrażające się w naruszeniu nakazu związania Sądu w niniejszej sprawie prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 grudnia 2012 r., sygn. akt: I Ns 485/09 w przedmiocie stwierdzenia nabycia przez (...) S.A. w P. - poprzednika prawnego pozwanej na podstawie zasiedzenia służebności - w treści odpowiadającej służebności przesyłu, z którego to orzeczenia nie wynika, że nabyta przez zasiedzenie służebność ma charakter odpłatny
 - b. przepisu art. 102 kpc poprzez jego wadliwe zastosowanie, pomimo tego, że w przedmiotowej sprawie nie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek. Zdaniem pozwanej okoliczności przytoczone przez Sąd w postaci: charakteru sprawy, sytuacji materialnej i zdrowotnej powódki nie stanowią szczególnie uzasadnionego wypadku, o którym mowa

w treści przepisu art. 102 kpc. Sąd Instancji winien był zastosować ogólną regułę odpowiedzialności za wynik sprawy i obciążyć powódkę kosztami celowej obrony.

Pozwany zażądał zmiany zaskarżonego wyroku w I i III poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania oraz kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie niniejszej sprawy do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając przedstawione zarzuty apelacyjne pozwany podniósł, iż przepisy prawa określające treść służebności przesyłu nie przesądzają kategorycznie o jej odpłatnym bądź nieodpłatnym charakterze konsekwencją czego może być przyjęcie, iż służebność ta może mieć charakter odpłatny jak również nieodpłatny.

Wbrew bowiem stanowisku przyjętemu przez Sąd I Instancji analiza treści przepisów dotyczących instytucji prawa służebności przesyłu nie pozwala na stwierdzenie, że służebność ta z samej swej istoty ma charakter odpłatny. Pozwany podkreślił, iż w przedmiotowej sprawie służebność w treści odpowiadająca służebności przesyłu nabyta została w drodze zasiedzenia, co potwierdzone zostało prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 grudnia 2010 r., sygn. akt I Ns 485/09.

W ocenie pozwanego sens instytucji zasiedzenia polega na usankcjonowaniu długotrwałego stanu faktycznego, a sam skutek zasiedzenia w postaci nabycia prawa własności przez samoistnego posiadacza następuje automatycznie, tj. z mocy samego prawa wskutek spełnienia przesłanek określonych przepisami prawa, w takim kształcie, w jakim dana służebność była dotychczas wykonywana.

W przedmiotowej sprawie służebność była przez nieprzerwany okres 30 lat wykonywana nieodpłatnie i w takim kształcie została nabyta przez (...) S.A., co stwierdzone zostało postanowieniem Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 grudnia 2010 r., sygn. akt: I Ns 485/09. W sentencji wskazanego postanowienia brak jest wzmianki o odpłatnym charakterze nabytej przez zasiedzenie służebności. A skoro kwestia ta stwierdzona została prawomocnym postanowieniem sądu, to w myśl art. 365 kpc rozstrzygnięcie zawarte w sentencji tegoż orzeczenia wiąże również inne sądy, inne organy państwowe, a w przypadkach przewidzianych w ustawie również inne osoby muszą brać pod uwagę fakt istnienia i treść prawomocnego orzeczenia sądu.

Skoro w postanowieniu w przedmiocie stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie służebności brak jest wskazania, że jest to nabycie odpłatne, to nie może być tak, iż w innym postępowaniu, w którym okoliczność ta stanowi podstawę wyrokowania, sąd przyjmuje odmienny, bo odpłatny charakter tego samego ograniczonego prawa rzeczowego. Nieuwzględnienie przywołanej regulacji art. 365 kpc nie tylko stanowi poważne uchybienie procesowe, jakiego dopuścił się Sąd I Instancji wydając rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie, ale nadto prowadzi do sprzeczności funkcjonujących w obrocie prawnym orzeczeń.

W końcu podnieść należy, iż pozwana (...) Sp. z o.o. w P. posiada tytuł prawny do korzystania z nieruchomości do, której powódce przysługuje prawo dożywocia w części, na której posadowione są należące do niej urządzenia przesyłowe, przy czym owy tytuł prawny nabyty został w drodze zasiedzenia, która to instytucja ma charakter nieodpłatny, a co w sposób niebudzący wątpliwości wynika z przepisów prawa. Korzystanie przez pozwaną z nieruchomości nie jest oparte na bezprawności, a w związku z tym przyjęcie że podmiot legitymujący się tytułem prawnym, uprawniającym go do korzystania z danej nieruchomości, nabytym w drodze zasiedzenia zobowiązany jest do zapłaty na rzecz dożywotniego użytkownika gruntu wynagrodzenia z tego tytułu pozostaje w sprzeczności z regulacjami dotyczącymi instytucji zasiedzenia.

Strony wniosły o oddalenie apelacji swoich przeciwników procesowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zarówno apelacja powódki M. Z. jak i pozwanego (...) Sp. z o.o. w P. nie były zasadne i jako takie ze względu na treść art. 385 k.p.c. należało je oddalić, o czym orzeczono w pkt I wyroku.

W pierwszej kolejności analizie poddać należy, jako dotyczącą zasady odpowiedzialności, apelację pozwanej.

Wbrew prezentowanemu w toku postępowania przez pozwaną pogładowi o braku legitymacji czynnej powódki zaakcentować należy, to co nie było kwestionowane przez pozwaną - powódka była użytkownikiem części nieruchomości położonej pod urządzeniami infrastruktury energetycznej powoda. Nie budzi wątpliwości orzeczniczych, iż przepisy regulujące roszczenia uzupełniające właściciela (art. 224-230 k.c.), mają odpowiednie zastosowanie do użytkownika (art. 251 k.c.), co przesładza o legitymacji czynnej M. Z. w niniejszej sprawie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2004 r. wydany w sprawie III CK 341/02, Biul. SN 2004/7/11).

Sąd Okręgowy przychylił się do poglądu wyrażonego przez Sąd I instancji, iż skoro pozwana korzysta z gruntu użytkowanego przez powódkę w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, jako posiadacz zależy, to winna wynagrodzić dożywnikowi straty poniesione z tego tytułu. Zgodnie bowiem z przepisem art. 305² § 1 k.p.c. służebność przesyłu co do zasady ma charakter odpłatny. Zgadzając się z tym poglądem należy podkreślić, iż (...) S.A. w P. nabywając służebność opisaną w postanowieniu Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 grudnia 2010 r. wydanym w sprawie I Ns 485/10 nabyła to prawo z dniem 1 stycznia 2005 r. będąc w złej wierze, co wynika wprost z treści uzasadnienia tego postanowienia (str. 4).

Pogląd, iż właścicielowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie przez posiadacza służebności w złej wierze z należącej do niego nieruchomości uznać należy za niekwestionowany aktualnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006/4/64 oraz wyrok z tego samego dnia w sprawie III CSK 685/04, niepubl.; wyroki: z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 296/06, niepubl.; z dnia 28 listopada 2008 r., II CSK 346/08, niepubl.; z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 560/08, niepubl.; z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 594/08, niepubl.; z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08 (za uzasadnieniem wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r. wydanego w sprawie II CSK 444/09 SIP Lex nr 578038).

Dodatkowo, za oczywiście niezasadny uznać należy zarzut apelacji pozwanego, wspierający zarzut dotyczący naruszenia art. 305⁽¹⁾ k.c. w postaci naruszenia przepisu art. 365 § 1 kpc poprzez jego niezastosowanie, wyrażający się w naruszeniu nakazu związania Sądu I instancji prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim z dnia 20 grudnia 2012 r., sygn. akt I Ns 485/09 w przedmiocie stwierdzenia nabycia przez (...) S.A. w P. - poprzednika prawnego pozwanej na podstawie zasiedzenia służebności - w treści odpowiadającej służebności przesyłu. Słusznie bowiem w odpowiedzi na apelację pozwanego powódka podaje, iż Sąd I instancji nie negował istnienia orzeczenia Sądu Rejonowego w Kamieniu Pomorskim, nie podważał zasadności tegoż rozstrzygnięcia, a także nie dokonywał odmiennych ustaleń faktycznych, niż te które wynikałyby z postanowienia z dnia 20.12.2010 r. Kwestia wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu nie została uznana za przedmiot postępowania toczącego się przez Sądem Rejonowym w Kamieniu Pomorskim pod sygn. akt I Ns 485/10. Rozstrzygnięcie zawarte w postanowieniu z dnia 20 grudnia 2010 r. nie wypowiedało się co do kwestii wynagrodzenia: ani w sposób pozytywny, ani negatywny, a w treść jego uzasadnienia nie zawarto jakichkolwiek rozważań związanych z odpłatnością nabytego przez wnioskodawcę prawa. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie II UK 327/11 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż moc wiążąca prawomocnego orzeczenia zapadłego między tymi samymi stronami w innej sprawie o innym przedmiocie polega na zakazie dokonywania ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z ustaleniami i ocenami dokonanyymi w sprawie już osądzonej. Jest to skutek pozytywny (materialny) powagi rzeczy osądzonej przejawiający się w tym, że sądy rozpoznające między tymi samymi stronami nowy spór muszą przyjmować, iż dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym wyroku (za SIP Lex nr 1214585). Marginalnie tylko zauważyć wypada, iż w sprawie prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Kamieniu Pomorskim pod sygn. akt I Ns 485/10 uczestniczka postępowania nie żądała przyznania wynagrodzenia za korzystanie przez wnioskodawcę z jej nieruchomości, zaś fakt stwierdzenia zasiedzenia z datą 1 stycznia 2005 r., a więc przed dniem 3 sierpnia 2008 r., kiedy weszły w życie przepisy ustanawiające instytucję służebności przesyłu, czynił niedopuszczalnym orzekanie przez Sąd Rejonowy o obligatoryjnym wynagrodzeniu opisanym w art. 305⁽²⁾ § 1 k.c.

Za bezzasadny uznać należy zarzut pozwanego naruszenia przez Sąd I instancji, przy rozliczaniu kosztów postępowania instytucji opisanej w treści art. 102 k.p.c. Mimo tego, że słuszna jest uwaga pozwanego, że stan majątkowy i zdrowotny powódki nie może stanowić samodzielnej przesłanki dla stwierdzenia, iż w sprawie zaistniał szczególnie uzasadniony wypadek, to jednak umknęło uwadze pozwanego, że co do zasady powódka sprawę wygrała. Nieznaczność tego sukcesu procesowego oraz nieporadność w formułowaniu żądań procesowych sprzeciwia się o ocenie Sądu Okręgowego zastosowaniu w niniejszej sprawie zasad odpowiedzialności za wynik procesu opisanych w treści art. 98 § 1 k.p.c.

Również bezzasadna była apelacja powódki.

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie w pełni podziela zapatrywanie powódki o możliwości miarkowania wynagrodzenia w sprawie niniejszego rodzaju w sposób analogiczny jak wynagrodzenia za ustanowienie drogi koniecznej, co było zaaprobowane przez orzecznictwo Sądu Najwyższego. Np. w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 kwietnia 2012 r. wydanego w sprawie o sygn. akt II CSK 401/11 (za SIP Lex nr 1211144) stwierdzono, że z uwagi na brak ustawowych „wskazówek”, według których należy ustalić wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu można tu per analogiam sięgnąć do dorobku orzecznictwa i doktryny dotyczących wynagrodzenia należnego właścicielowi nieruchomości obciążonej za ustanowienie służebności drogi koniecznej. Ujmując służebność jako rodzaj wywłaszczenia Sąd Najwyższy stwierdził, że wynagrodzenie za jej ustanowienie powinno być proporcjonalne do stopnia ingerencji w treść prawa własności, uwzględniać wartość nieruchomości i w takim kontekście mieć na względzie straty właściciela z uszczuplenia prawa własności. Inwestycja na nieruchomości obciążonej służącą w gruncie rzeczy celom publicznym jest zdarzeniem nieodwracalnym w pewnym przedziale czasu. Przewidywany okres trwałości urządzeń ma również wpływ na wysokość wynagrodzenia, którego suma nawet w odległej perspektywie nie powinna przekraczać wartości obciążonej nieruchomości, a jeśli nieruchomość ze względu na głębokość posadowienia urządzeń przesyłowych może być nadal wykorzystywana, suma wynagrodzenia w takiej perspektywie powinna być odpowiednio niższa od wartości nieruchomości.

Przekładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy zwrócić należy uwagę na to, iż powódka reprezentowana przez radcę prawnego na rozprawie w dniu 26 maja 2011 r. wniosła o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w celu ustalenie średniego wynagrodzenia w danej okolicy za korzystanie z działki, gdzie znajduje się słup i o ile uległa pogorszeniu wartość nieruchomości (k. 161). Po otrzymaniu opinii biegłej B. K. powódka zakwestionowała wnioski zawarte w tej opinii, a przede wszystkim metodę wyceny zastosowaną przez biegłą, która miała być oderwana od powszechnych zasad współżycia społecznego i zażądała powołania nowego biegłego (k. 244-245). Dokonanie przez biegłą ustalenia wartości średniego wynagrodzenia za użytkowanie działki użytkowanej przez powódkę w oparciu o umowy dzierżawy w powiecie K. odpowiada wnioskowi dowodowemu wyartykułowanemu przez powódkę. Analiza pism procesowych sporządzonych osobiście przez powódkę oraz jej pełnomocnika, a przede wszystkim treść zeznań powódki (k. 108) nie pozwana na przyjęcie, iż zastosowana przez biegłą metoda nie jest właściwa. W ocenie Sądu Okręgowego metoda ta jest adekwatna do wniosków dowodowych powódki. Nawet w sytuacji uznania powódki za osobę procesowo nieporadną, czemu sprzeciwia się fakt reprezentowania przez radcę prawnego, i próbie interpretacji jej żądań materialnoprawnych, zawartych np. w pozwie z dnia 23 marca 2009 r. jako roszczenia odszkodowawcze związane z „utrata użyteczności działki” ewentualnie szkodą jaką w okresie ostatnich dziesięciu lat poniosła poprzez niezyskanych plonów oraz wartości dodatkowej pracy którą pozwana musiała wykonać (k. 25), powództwo nie mogło być uznane za zasadne. Powódka nie wykazała ani zasady tak opisanej odpowiedzialności, ani nawet nie uprawdopodobniła możliwości zaistnienia tak opisanej szkody. Tym niemniej treści zeznań powódki nie może być podstawą jakichkolwiek ustaleń pozwalających na budowę tezy o zaistnieniu w majątku M. Z. szkody majątkowej

Podkreślić należy, iż teoretycznie istnieje możliwość miarkowania wynagrodzenia, jednak inicjatywa co do mierników i kryteriów jego ustalenia leży po stronie powodowej, a nie może być wynikiem kreatywności orzeczniczej sądów powszechnych. Z zeznań powódki wynika jedynie to, iż uprawiała gruntu w pobliżu słupa energetycznego na własne potrzeby i była pozbawiona możliwości uprawy warzyw na powierzchni 36m². Istotną w sprawie okolicznością było to, iż powódce przysługiwało prawo użytkowania zajętej przez infrastrukturę energetyczną pozwanego części

nieruchomości. Okoliczności związane ze spadkiem wartości nieruchomości, co słusznie zauważył Sąd Rejonowy, nie mogą stanowić przesłanki kształtującej sytuację powódki względem pozwanego.

Powódka wnosząc „o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w celu ustalenie średniego wynagrodzenia w danej okolicy za korzystanie z działki” (k. 161) doniosła się do kryteriów rynkowych nie indywidualizując w jakikolwiek uchwytny sposób swojej sytuacji, co mogło by pozwolić na odmienną od dokonanej ocenę kwestii wynagrodzenia za ustanowioną służebność.

W takich okolicznościach za chybiony uznać należy zarzut apelacji powódki naruszenia przez Sąd I instancji art. 278 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie jej wniosku o powołanie kolejnego biegłego. Uwagę zwraca to, iż nawet w treści apelacji powódka nie przedstawiła jakichkolwiek okoliczności faktycznych, które pozwoliły by na miarkowanie odszkodowania czy wynagrodzenia za korzystanie przez pozwaną z części działki w T. według innych kryteriów, aniżeli opisanych we wniosku dowodowym powódki z dnia 26 maja 2011 r.

Marginalnie podnieść należy, iż powódka nie zakwestionowała istotnych, ze względu na zakres czasowy roszczeń powódki ustaleń dotyczących odpowiedzialności pozwanej za okres od 1 lipca 2007 r. do 31 marca 2009 r. Nie podważono ustalenia Sądu I instancji, iż (...) Sp. z o.o. w P. stała się właścicielem infrastruktury energetycznej posadowionym m.in. na działce użytkowanej przez powódkę dopiero z dniem 30 czerwca 2007 r. Nie przedstawiono również jakichkolwiek argumentów pozwalających obalić tezę, iż dla oceny zasadności żądania pozwu nie znalazł zastosowania przepis art. 55⁴ k.c.. W tej kwestii Sąd Rejonowy oparł się o poglądy prawne opisane w treści uzasadniania wyroku Sądu Najwyższego z 30 stycznia 1997r. (III CKN 28/96, OSNC 1997/5/65), które również podziela Sąd Okręgowy.

W takim kontekście za chybiony uznać należy również zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie. Pomija powódka to, iż zarzucana opinii biegłej, która legła u podstaw zaskarżonego orzeczenia, nieracjonalność czy niezgodność z zasadami współżycia społecznego była wynikiem jej żądań procesowych. Nawet w chwili złożenia przez powódkę zarzutów do opinii biegłego, zarzuty te ograniczyły się faktycznie do żądania powołania innego biegłego. Powódka nie przywołała jakichkolwiek nowych okoliczności, które pozwoliły by zindywidualizować jej sytuację, tak aby zaistniała możliwość ustalenia wynagrodzenia adekwatnego do tych okoliczności. Powódka nie odpowiada w treści apelacji czym miał by się przejawiać fakt zastosowania przez Sąd Rejonowy art. 5 k.c., oprócz samego zasądzenia kwoty 20 000 zł. opisanej pozwem. Biorąc pod uwagę, to iż norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i można ją stosować w sytuacji, gdy w innej drodze nie można zabezpieczyć praw podmiotowych osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego drugiej osoby, to zarzut naruszenia przez Sąd I instancji tej normy uznać należy za nieadekwatny do sytuacji procesowej w sprawie. Posłużenie się przez Sąd I instancji nierzetelną opinią biegłej, w ocenie strony, może być kwestionowane w drodze innych zarzutów aniżeli związanych z art. 5 k.c.

Oddalając apelację powódki Sąd Okręgowy uznał, podobnie jak Sąd I instancji, iż zachodzą szczególne okoliczności w rozumieniu art. 102 k.p.c. upoważniające do odstąpienia od obciążania powódki kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez pozwanego, o czym orzeczono w pkt II wyroku. Powódka będąc osobą w podeszłym wieku, schorowaną, o nieznacznych dochodach, co legło u podstaw zwolnienia od kosztów sądowych, co do zasady wygrała sprawę, lecz jej subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia w pełnej opisanej pozwem wysokości nie powinno prowadzić do pochłonięcia przez koszty postępowania zasądzonego w niewielkiej kwocie wynagrodzenia za korzystanie przez pozwanego z gruntu będącego w jej użytkowaniu.

Okoliczność powyższa, odnoście kosztów postępowania apelacyjnego wywołanego apelacją pozwanego, stanowiła podstawę do obciążenia kwotą 73,80 zł. (wraz z podatkiem vat) tytułem kosztów zastępstwa prawnego powódki w postępowaniu apelacyjnym stosownie do treści art. 98 § 1 k.p.c. i § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.), co znalazło odzwierciedlenie w pkt III wyroku.

Natomiast podstawą przyznania w pkt IV wyroku do Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie na rzecz radcy prawnego K. W. kwoty 1476 zł. tytułem wynagrodzenia za udzieloną powódce z urzędu pomoc prawną w postępowaniu apelacyjnym stanowił § 15 pkt 1 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 5 wyżej przytoczonego rozporządzenia.